

Frankowicze

Oskar Werner, Magdalena Szypulska, Jędrzej Wicha

Spis treści

1	Streszczenie	2
2	Wstęp	2
3	Tło	2
3.1	Przyczyny	2
3.2	Umocnienie się franka, czyli czarny czwartek	2
3.3	Sytuacja na rok 2015	3
4	Wizualizacje	4
5	Opis grupy badawczej	5
5.1	Miejsce zamieszkania	5
5.2	Źródło utrzymania gospodarstwa domowego	5
5.3	Frankowicze a oszczędności	6
5.3.1	Wysokość oszczędności	6
5.3.2	Cele gromadzenia oszczędności	7
5.4	Ocena sytuacji finansowej gospodarstwa	8
6	Dług	9
6.1	Wkład własny	9
6.2	Jaka część dochodów jest przeznaczana na spłatę zadłużenia?	10
6.3	Czas, który pozostał do spłaty obecnego zadłużenia	11
7	Wnioski	12

1 Streszczenie

W poniższym raporcie zostanie przedstawiona i omówiona sytuacja gospodarstw osób, które zaciągnęły kredyt hipoteczny we franku szwajcarskim bazująca na badaniu z 2015 roku na podstawie danych z projektu Diagnoza Społeczna.

2 Wstęp

Od ponad dekady w mediach coraz większą popularność zyskuje termin „frankowicze”, którym to terminem określa się osoby posiadające kredyt we frankach szwajcarskich. Naturalnym wydaje się pytanie, dlaczego Polacy masowo zadłużali się w obcej walucie oraz na czym polega problem osób, które zaciągnęły kredyt we frankach szwajcarskich?

3 Tło

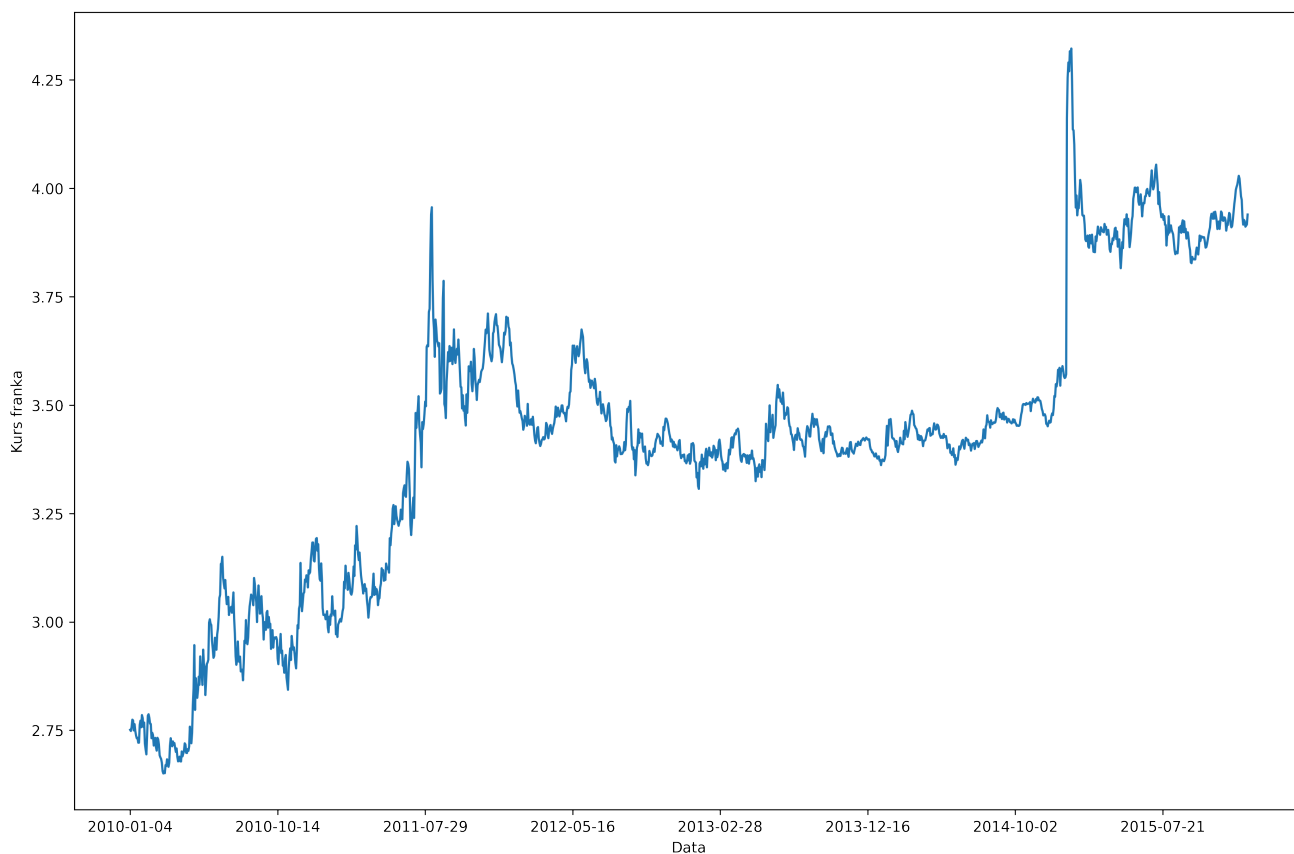
W latach 2005–2010 banki masowo udzielały tych kredytów objętych ryzykiem walutowym. Zawartych zostało blisko milion umów. Przy udzielaniu kredytów miały miejsce niewłaściwe praktyki banków, w tym zawieranie w umowach kredytowych niedozwolonych postanowień umownych, pozwalających na jednostronne kształtowanie przez banki, na niejasnych zasadach, wysokości oprocentowania lub kursów, po jakich przeliczane były udzielane kredyty lub spłacane raty (zgodnie z sprawozdaniem Najwyższej Izby Kontroli „Ochrona praw konsumentów korzystających z kredytów objętych ryzykiem walutowym” 2018).

3.1 Przyczyny

Spora część z osób, które zdecydowały się na kredyt we frankach szwajcarskich zrobiła to z uwagi na możliwość uzyskania przy takiej samej zdolności kredytowej wyższej kwoty kredytu, dzięki czemu możliwe było zakupienie przez nich nieruchomości (co przy kredycie w złotych nie byłoby w ogóle możliwe lub było utrudnione). Ponadto przez wiele lat wzięcie takiego kredytu oznaczało znacznie niższe oprocentowanie niż w przypadku kredytu w złotych, skutkiem czego stanowił on dużo tańszą alternatywę, a jego raty okazywały się niższe. W związku z tym blisko 600 tysięcy Polaków (według niektórych szacunków nawet 700 tysięcy Polaków) zdecydowało się na skorzystanie z kredytu frankowego.

3.2 Umocnienie się franka, czyli czarny czwartek

15 stycznia 2015 roku, który przeszedł do historii jako czarny czwartek, w wyniku decyzji Szwajcarskiego Banku Narodowego, który ogłosił zaprzestanie polityki obrony minimalnego kursu wymiany euro na franka szwajcarskiego. Skutkiem podjęcia takich kroków była panika na rynkach, która spowodowała umocnienie się franka szwajcarskiego względem innych walut. Kredytobiorcy, którzy byli zadłużeni w szwajcarskiej walucie, której kurs pozostawał do tego momentu na stosunkowo niskim poziomie, zmuszeni zostali spłacać zdecydowanie wyższe raty niż przed 2015 rokiem.

Wykres przedstawiający średni kurs franka szwajcarskiego względem złotego na przestrzeni lat 2010 - 2015, źródło danych: money.pl (archiwum kursów NBP)

3.3 Sytuacja na rok 2015

W 2015 roku kredyty mieszkaniowe we frankach miało ponad pół miliona gospodarstw domowych w Polsce - łączna wartość zobowiązań po umocnieniu franka szwajcarskiego wynosiła 155 miliardów złotych, co daje średnio około 280 tysięcy złotych na zadłużonego.

4 Wizualizacje

Dane do wykresów są na podstawie odpowiedzi do pytań z kwestionariusza z 2015 roku.

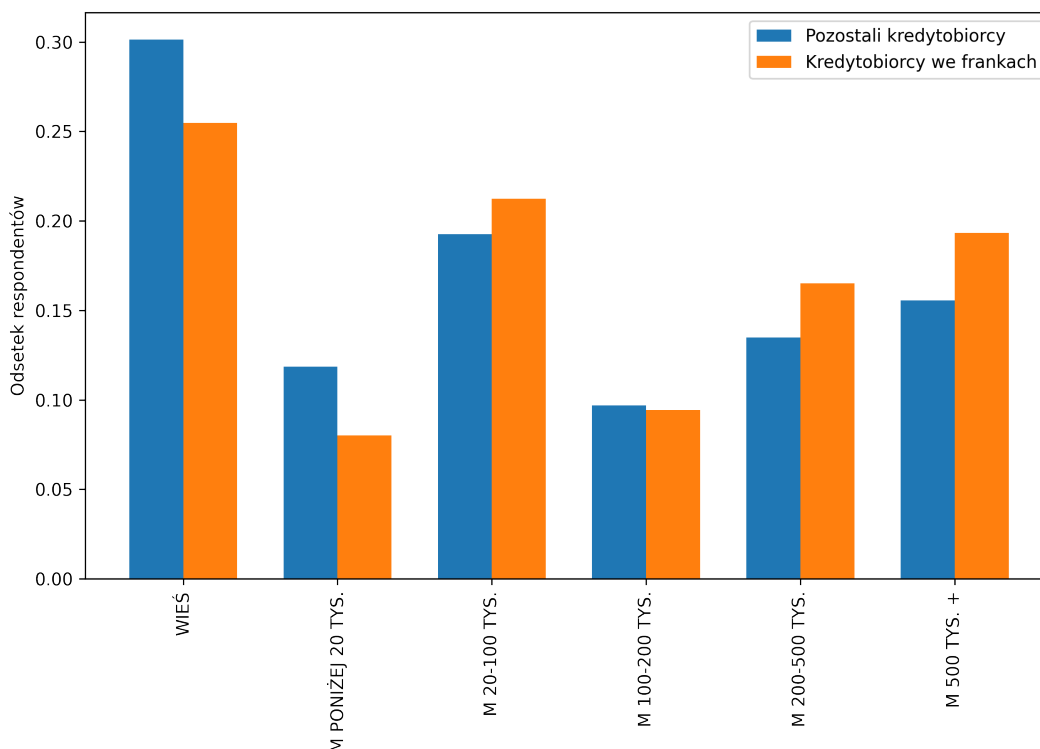
1. link do pytań z kwestionariusza
2. link do ramki danych z odpowiedziami do kwestionariusza

Wykresy zostały wygenerowane za pomocą biblioteki pyplot. Pomarańczowo słupki reprezentują grupę osób, które w kwestionariuszu zaznaczyły, że największy kredyt wzięły we frankach, zaś niebieskie słupki reprezentują grupę osób, które w kwestionariuszu zaznaczyły, że największy kredyt wzięły w innej walucie, niż we frankach. Wysokość słupków jest zależna od odsetka osób ze swojej grupy, które zaznaczyły tą samą odpowiedź.

5 Opis grupy badawczej

5.1 Miejsce zamieszkania

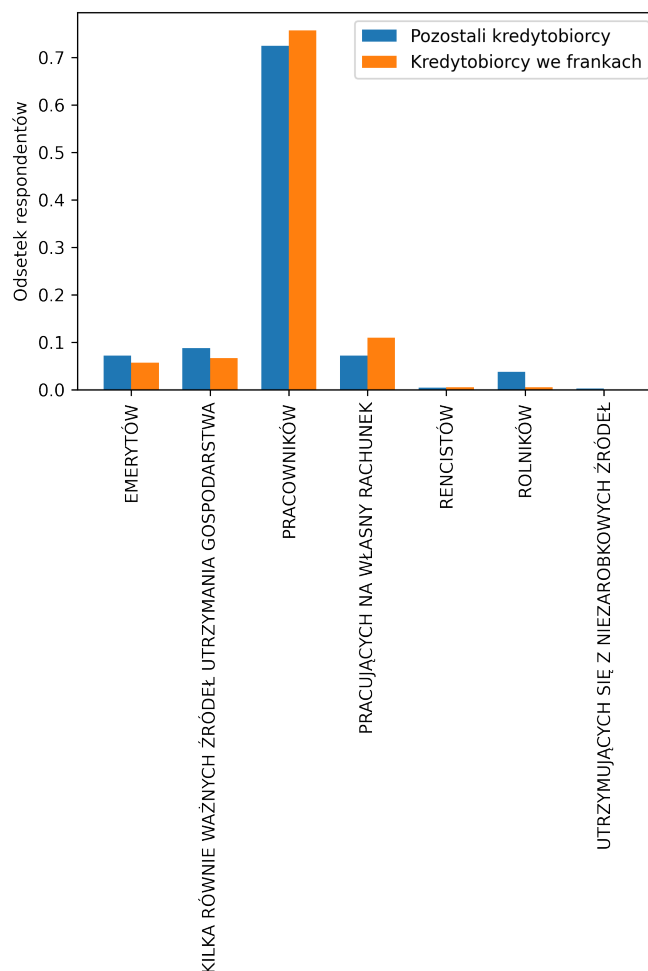
Największy odsetek osób mający kredyt frankowy zamieszkuje wieś, jednak w stosunku do pozostałych kredytobiorców jest to mniejszy odsetek. Można zauważyć, że w przypadku miast i miasteczek odsetek osób mających zadłużenie we franku szwajcarskim jest wyższy bądź na podobnym poziomie (miasta pomiędzy 100 a 200 tysięcy mieszkańców).

Wykres przedstawia, gdzie zamieszkują kredytobiorcy w wyszczególnieniu grupy Frankowiczów

5.2 Źródło utrzymania gospodarstwa domowego

Gospodarstwa domowe Frankowiczów to głównie gospodarstwa pracownicze. Jest tak samo też w przypadku całej grupy kredytobiorców. Istotny odsetek osób posiadający kredyt frankowy, stanowią również pracujący na rachunek własny. Poniżej 10 procent to emeryci oraz gospodarstwa o kilku równie ważnych źródłach utrzymania. Śladowy odsetek stanowią renciści oraz rolnicy.

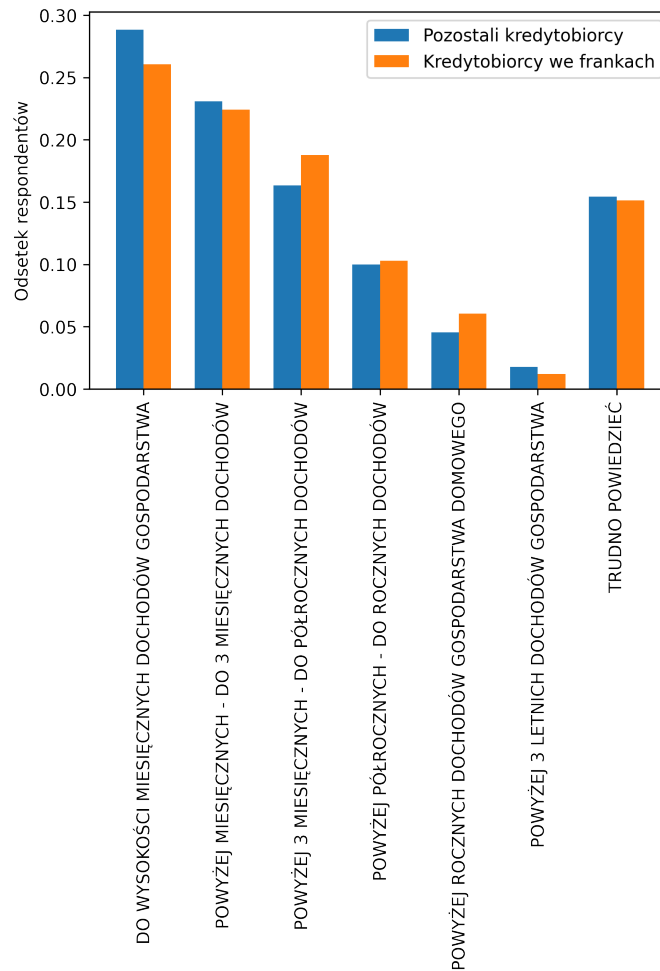

Wykres źródeł utrzymania gospodarstw domowych kredytobiorców w wyszczególnieniu grupy Frankowiczów

5.3 Frankowicze a oszczędności

5.3.1 Wysokość oszczędności

Zastanawiającym może być aspekt posiadania oszczędności przez gospodarstwa domowe posiadające kredyt. Odsetek Frankowiczów posiadający kolejne pułapy oszczędności względem dochodów, kształtują się na podobnym poziomie jak w przypadku pozostałych kredytobiorców. Co ciekawe, większy odsetek osób posiadający kredyt frankowy ma oszczędności powyżej 3 miesięcznych do półrocznych dochodów gospodarstwa. Dodatkowo zastanawiający może być aspekt, że około 15 procent respondentów w obu grupach nie jest w stanie określić skali oszczędności.

Wykres przedstawiający wysokość oszczędności gospodarstw domowych kredytobiorców

5.3.2 Cele gromadzenia oszczędności

W przypadku celu oszczędzania można zauważyć, że częściej niż inni kredytobiorcy oszczędzają na wypoczynek czy też ich oszczędności częściej stanowią rezerwę na sytuacje losowe czy też zabezpieczenie na przyszłość dzieci, jednak w tych ostatnich przypadkach są to wartości zbliżone.

Wypoczynek	Frankowicze	Pozostali kredytobiorcy	Ogół ankietowanych
TAK	0.44	0.33	0.23
NIE	0.56	0.67	0.77

Tabela przedstawiająca odsetek ankietowanych, którzy gromadzą oszczędności w celu wypoczynku

Sytuacje losowe	Frankowicze	Pozostali kredytobiorcy	Ogół ankietowanych
TAK	0.67	0.62	0.64
NIE	0.33	0.38	0.36

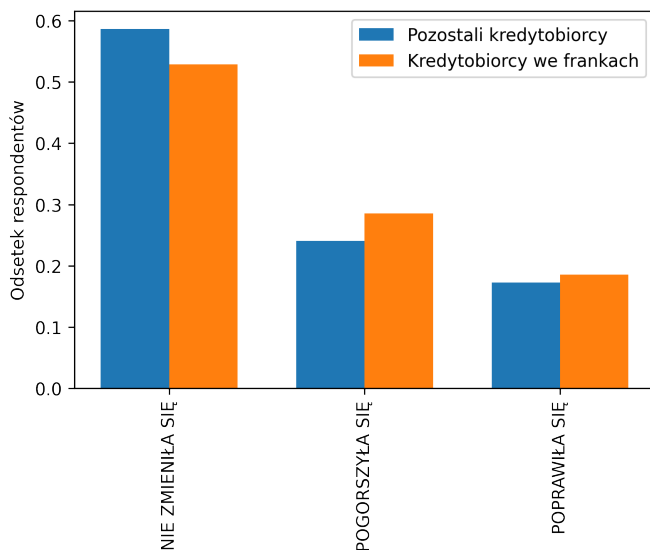
Tabela przedstawiająca odsetek ankietowanych, którzy gromadzą oszczędności w celu rezerwy na sytuacje losowe

Przyszłość dzieci	Frankowicze	Pozostali kredytobiorcy	Ogół ankietowanych
TAK	0.36	0.30	0.19
NIE	0.64	0.70	0.81

Tabela przedstawiająca odsetek ankietowanych, którzy gromadzą oszczędności w celu zabezpieczenia dzieci na przyszłość

5.4 Ocena sytuacji finansowej gospodarstwa

W porównaniu do pozostałych kredytobiorców, Frankowicze częściej deklarują pogorszenie się sytuacji finansowej (odsetek sięga prawie 30 procent). Jednak też minimalnie częściej oceniają swoją sytuację jako lepszą w przeciągu dwóch ostatnich lat w stosunku do pozostałych kredytobiorców. Dominującą grupą tak jak w przypadku pozostałych kredytobiorców jest grupa dłużników frankowych, która uważa, że ich sytuacja na przestrzeni dwóch ostatnich lat nie zmieniła się (ponad 50 procent).

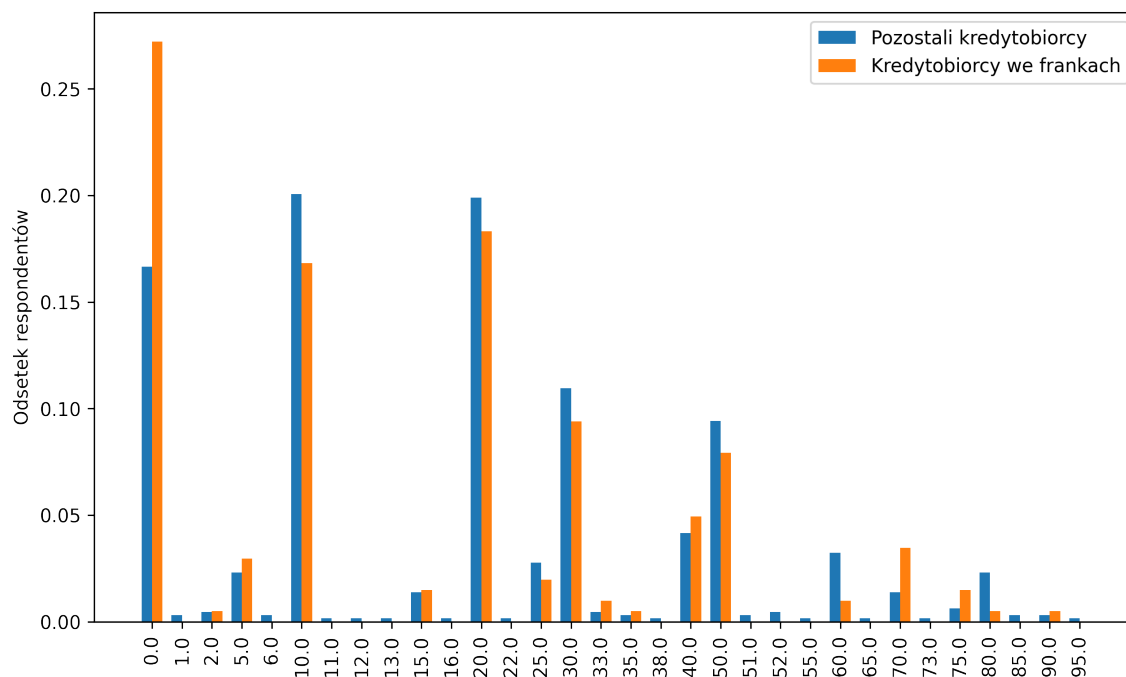
Czy w porównaniu do sytuacji sprzed dwóch lat sytuacja materialna Pana(i) gospodarstwa domowego?

6 Dług

6.1 Wkład własny

Banki do niedawna udzielały kredytów hipotecznych bez wymogu wkładu własnego, jednak sytuacja zmieniła się, kiedy w 2014 roku Komisja Nadzoru Finansowego wprowadziła rekomendację S (dotycząca dobrych praktyk w zakresie zarządzania ekspozycjami kredytowymi zabezpieczonymi hipotecznie). Od tej pory próg minimalnego wkładu własnego w kredycie hipotecznym rósł o 5 procent w skali roku (aż do obecnego poziomu 20 procent).

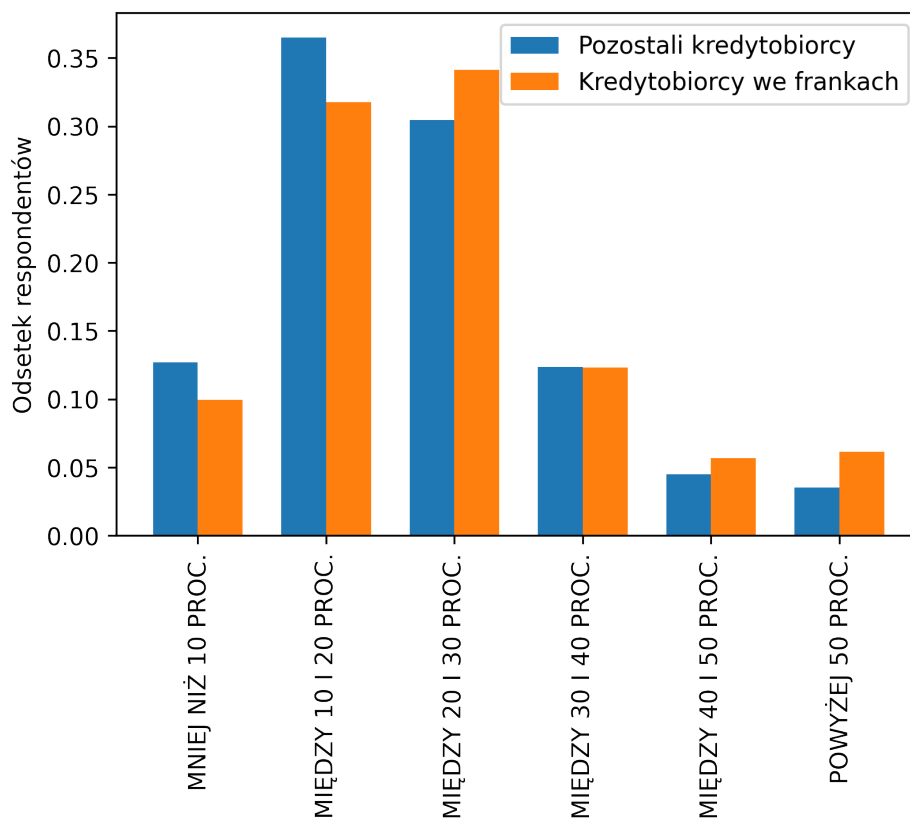
W przypadku kredytów frankowych można zauważyć istotnie większy odsetek kredytów zawieranych bez wkładu własnego w porównaniu do reszty kredytobiorców.

Jaką część ceny nieruchomości w momencie wzięcia kredytu stanowił wkład własny (w proc.)?

6.2 Jaka część dochodów jest przeznaczana na spłatę zadłużenia?

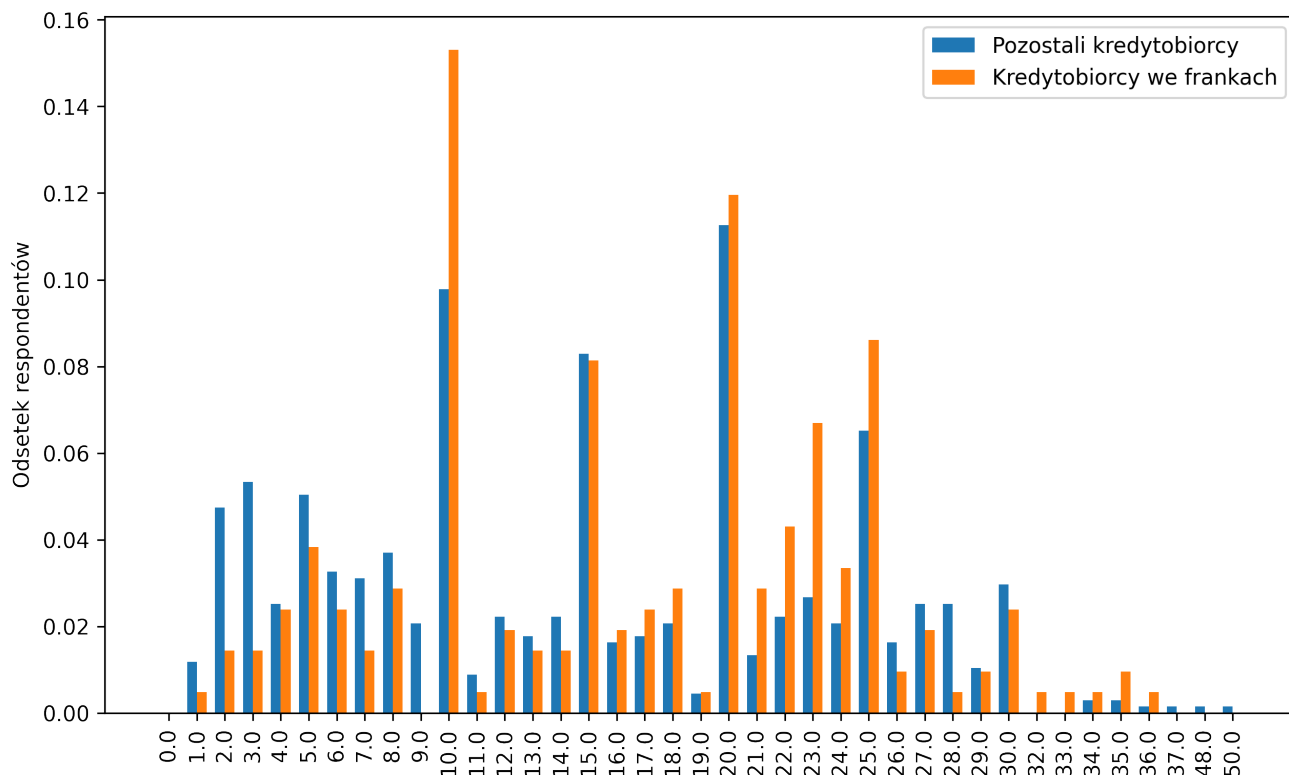
W przypadku Frankowiczów możemy zauważyć, że dominującą częścią dochodu gospodarstwa domowego, które są przeznaczane na spłatę zadłużenia jest 20 a 30 procent, w przypadku pozostałych kredytobiorców największy odsetek przeznaczają pomiędzy 10 a 20 procent. Warto zaznaczyć, że większy odsetek osób posiadających kredyt frankowy niż w przypadku pozostałych dłużników przeznacza ponad 50 procent swoich miesięcznych dochodów.

Jaką część średnich, miesięcznych dochodów przeznaczało Pana(i) gospodarstwo domowe na spłatę zadłużenia w ostatnich 3 miesiącach?

6.3 Czas, który pozostał do spłaty obecnego zadłużenia

Dominującym okresami czasu do spłaty zadłużenia w przypadku Frankowiczów są kolejno 10 lat, 20 lat oraz 25 lat. Odsetek kredytobiorców mających określony czas do spłaty obecnego zadłużenia, kształtuje się na podobnym poziomie jak w przypadku pozostałych kredytobiorców, oprócz 10, 23 i 25 lat, gdzie większy jest odsetek Frankowiczów oraz w przypadku 2, 4 lata, gdzie większy odsetek stanowią pozostali kredytobiorcy.

Ile czasu pozostało jeszcze do spłaty obecnego zadłużenia Pana(i) gospodarstwa domowego?

7 Wnioski

Na podstawie powyższych danych możemy stwierdzić, że wśród Frankowiczów w porównaniu z resztą kredytobiorców większy odsetek zamieszkuje miasta w szczególności te zamieszkałe przez co najmniej 200tys. mieszkańców. Widzimy również, że kredyt we frankach był mniej popularny wśród grup emerytów oraz rolników, natomiast większe zainteresowanie taką ofertą okazywali między innymi właściciele firm lub pracujący na samozatrudnieniu.

Frankowicze częściej odkładali większe kwoty jako oszczędności, jest to wyjątkowo zauważalne w grupie ludzi posiadających oszczędności wyrównujące lub przekraczające ich roczny dochód. W porównaniu z ogółem ankietowanych Frankowicze przejawiali dwukrotnie wyższe chęci do oszczędzania pieniędzy na wypoczynek, gdzie w przypadku innych kredytobiorców współczynnik ten jest bardziej zbliżony do 150%. Jeżeli chodzi o oszczędzanie w celu rezerwy lub zabezpieczenia przyszłości swoich dzieci to nie ma wśród badanej grupy radykalnych różnic z kredytobiorcami decydującymi się na kredyt w innych walutach.

Co interesujące Frankowicze częściej niż inni kredytobiorcy wyrażają opinie, że ich sytuacja materialna w okresie ostatnich dwóch lat uległa zmianie. Większość z tych którzy tak uważają twierdzi jednak, że ich sytuacja się pogorszyła.

Na wykresie 6.1 zauważamy, że 25% Frankowiczów otrzymało kredyt bez wkładu własnego, jest to o około 11 punktów procentowych więcej, niż w grupie pozostałych kredytobiorców. Większość ludzi zadłużonych we frankach podobnie jak reszta kredytobiorców przeznacza nie więcej niż 30% swoich miesięcznych dochodów na spłatę kredytu. Jednak w przeciwieństwie do ogółu Frankowicze częściej muszą przeznaczać od 20 do 30%. Reprezentant badanej grupy ma także dwukrotnie większe szanse na przeznaczanie ponad 50% miesięcznych zarobków na spłacanie zaciągniętych kredytów.

Możemy zaobserwować, że przeciętny Frankowicz będzie na stan roku 2015 musiał spłacać swój kredyt o prawie 10 lat dłużej niż przeciętny posiadacz kredytu w innej walucie. Możemy także zauważyć, że spora liczba kredytobiorców, zarówno Frankowiczów jak i pozostałych, zdecydowała się spłacić swoje kredyty do roku 2025, 2030, 2035, czy 2040, co sugeruje, że wielu ludzi dokonując dalekosiężnych planów swojego budżetu lubi modyfikować swoje terminy, tak aby wypadały na rok podzielny przez 5.

Podsumowując te wszystkie informacje, możemy dojść do wniosku, że przeciętny Frankowicz to przedstawiciel klasy średniej, zamieszkujący jedno z średnich lub większych polskich miast. Przejawia on nieco większe chęci od innych kredytobiorców do oszczędzania na cele doczesne, takie jak wyjazd wakacyjny. Częściej decydował się na kredyt bez wkładu własnego. Może to sprawiać, że aktualnie musi przeznaczać więcej swoich miesięcznych zarobków na spłatę zaciągniętego kredytu lub godzić się z dłuższą o nawet kilka lat perspektywą spłacania odsetek. To niewątpliwie ma szanse wpłynąć na ocenę sytuacji materialnej co widzimy w punkcie 5.4.

Literatura

- [1] Informacja o wynikach kontroli: "Ochrona praw konsumentów korzystających z kredytów objętych ryzykiem walutowym", NIK, Warszawa, 2018.
- [2] Piotr Żakowiecki, Piotr Arak, Adam Czerniak, Frankowcy - Wykształceni zadłużeni, Gazeta Wyborcza, Warszawa, 2015.
- [3] Daria Rek, Jak wziąć kredyt na mieszkanie bez wkładu własnego?, totalmoney.pl, 2020.
- [4] Archiwalne notowania franka szwajcarskiego, money.pl.
- [5] Historia frankowiczów, czyli jak po 10 latach spłacania mieć ma głowie jeszcze większy kredyt, cinkciarz.pl, 2020.